

ВІДГУК
офіційного опонента
доктора педагогічних наук, професора
Дорошенко Тетяни Володимирівни
на дисертацію Чжоу Геян
«Формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої
комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
галузі знань 01 Освіта/Педагогіка

1. Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами

Дисертаційне дослідження Чжоу Геян «Формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання» присвячене актуальній науково-педагогічній проблемі, що має важливе теоретичне й практичне значення для розвитку сучасної мистецької освіти. Тема дослідження безпосередньо пов'язана з актуальними завданнями модернізації професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, зокрема з формуванням їхньої готовності до художньої комунікації в процесі інструментального, зокрема фортепіанного, навчання, що відповідає компетентнісній парадигмі сучасної мистецької освіти.

Актуальність дослідження зумовлена потребою підготовки вчителя, здатного не лише передавати музичні знання й виконавські вміння, а й організовувати художній діалог, формувати естетичні цінності учнів, розвивати їх художнє мислення та забезпечувати ефективну художньо-педагогічну взаємодію. Особливої значущості ця проблема набуває в умовах сучасного інформаційно-культурного простору, який поряд із розширенням доступу до мистецьких цінностей, суттєво ускладнює процес художнього вибору молоді. Домінування цифрового медіасередовища, інтенсивне поширення продуктів масової культури та квазімистецьких явищ підвищують вимоги до професійної компетентності вчителя музичного мистецтва як фасилітатора художнього

спілкування, здатного формувати в учнів художній смак, систему естетичних цінностей і культуру сприйняття мистецтва.

Водночас аналіз сучасної практики професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва свідчить, що потенціал фортепіанного навчання використовується переважно для розвитку виконавської майстерності студентів. Значно меншою мірою реалізуються його можливості щодо формування готовності до художньої комунікації, розвитку здатності здійснювати педагогічно доцільну інтерпретацію музичного твору, організовувати художній діалог та вибудовувати ефективну взаємодію з учнями підліткового віку. У зв'язку з цим авторка переконливо доводить необхідність наукового обґрунтування відповідних педагогічних підходів і методичного забезпечення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Позитивної оцінки заслуговує те, що актуальність теми аргументовано розкрито дисертанткою через систему суперечностей між сучасними вимогами до професійної діяльності вчителя музичного мистецтва та реальним станом його підготовки. Методологічно виправданим є звернення до фортепіанного навчання як засобу розвитку інтерпретаційного мислення, емоційної чутливості, емпатії, рефлексії та здатності до творчої взаємодії, що становлять основу художньо-педагогічної діяльності.

Актуальність дослідження підтверджується його відповідністю пріоритетним напрямам розвитку української освіти, положенням чинних законів України у сфері освіти, Концепції Нової української школи, Концепції розвитку педагогічної освіти. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану науково-дослідної роботи кафедри інструментального виконавства, оркестрового диригування та педагогіки мистецтва факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського Українського державного університету імені Михайла Драгоманова в межах наукового напрямку «Зміст, форми, методи і засоби фахової підготовки вчителів».

Отже, дисертаційне дослідження Чжоу Геян є своєчасним, актуальним і спрямоване на розв'язання важливої науково-педагогічної проблеми для

подальшого розвитку теорії і методики мистецької освіти та вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

2. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність

Аналіз змісту дисертаційної роботи дає підстави стверджувати, що сформульовані авторкою наукові положення, висновки та практичні рекомендації є належним чином обґрунтованими, логічно взаємоузгодженими й достатньо переконливо підтвердженими результатами теоретичного аналізу та дослідно-експериментальної роботи.

Достовірність одержаних результатів забезпечується чіткою логікою дослідження, коректним визначенням його об'єкта, предмета, мети й завдань, а також відповідністю застосованого методологічного інструментарію поставленим меті. Комплексне використання теоретичних, емпіричних і статистичних методів забезпечило всебічне дослідження проблеми та належний рівень аргументованості висновків.

Позитивної оцінки заслуговує належне методологічне забезпечення дослідження та глибоке опрацювання наукових джерел, що дало змогу авторці уточнити понятійний апарат, конкретизувати зміст готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками, визначити її структурні компоненти, критерії, показники та рівні сформованості. Теоретичні положення послідовно реалізовано в авторській методиці та підтверджено результатами педагогічного експерименту.

Достовірність результатів підтверджується достатньою експериментальною базою, логічною організацією дослідно-експериментальної роботи, використанням сучасних методів педагогічної діагностики та математичної статистики. Порівняльний аналіз результатів констатувального і формувального етапів експерименту засвідчує позитивну динаміку сформованості досліджуваної готовності та ефективність запропонованої методики.

3. Наукова новизна отриманих результатів дослідження

Наукова новизна дисертаційного дослідження Чжоу Геян полягає у комплексному розв'язанні актуальної науково-педагогічної проблеми формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання. Представлені результати мають цілісний характер і свідчать про самостійний науковий пошук авторки, спрямований на вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Найбільш вагомим результатом дослідження є те, що вперше розроблено, теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено авторську методику формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання. Запропонована методика інтегрує художньо-комунікативну складову в зміст професійної підготовки, розширюючи педагогічний потенціал фортепіанного навчання.

До науково значущих результатів належить також обґрунтування педагогічних умов, принципів, методів і форм організації фортепіанного навчання, які забезпечують ефективне формування досліджуваної готовності. Вони інтегровані в цілісну організаційно-методичну модель, побудовану на сучасних методологічних підходах і підтверджену результатами педагогічного експерименту.

Безперечний науковий інтерес становить уточнення змісту поняття «готовність майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками», конкретизація структурних компонентів, критеріїв, показників і рівнів сформованості, що впорядковує понятійний апарат дослідження та створює підґрунтя для перспективних наукових розвідок.

Подальшого розвитку набули положення щодо використання художньо-комунікативних технологій та інтерактивних методів у професійній інструментальній підготовці майбутніх учителів музичного мистецтва, а також переосмислення ролі фортепіанного навчання як засобу художньо-педагогічного становлення майбутнього фахівця.

Позитивної оцінки заслуговує міждисциплінарний підхід, що поєднує положення педагогіки, психології, музичного мистецтва та теорії комунікації, а також урахування особливостей художньої комунікації в умовах міжкультурної взаємодії, що розширює можливості практичного застосування запропонованої методики.

Загалом результати дисертаційного дослідження характеризуються належним рівнем наукової новизни, теоретичної обґрунтованості та практичної спрямованості. Вони поглиблюють сучасні наукові уявлення про професійну підготовку майбутніх учителів музичного мистецтва та становлять вагомий внесок у розвиток теорії й методики мистецької освіти.

4. Структура та зміст дисертації

Структура дисертації є цілісною, логічно виваженою та повною мірою відповідає меті, завданням і загальній концепції дослідження. Побудова роботи характеризується внутрішньою послідовністю, що забезпечує логічний перехід від теоретичного осмислення проблеми до її методичного розв'язання та експериментального підтвердження ефективності запропонованих авторкою підходів.

Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, загальних висновків, списків використаних джерел до кожного розділу та додатків. Усі структурні компоненти взаємопов'язані й підпорядковані реалізації єдиного авторського задуму, а їх зміст характеризується логічною завершеністю та відсутністю концептуальних суперечностей.

У вступі коректно визначено науковий апарат дослідження: обґрунтовано актуальність теми, сформульовано мету й завдання, визначено об'єкт, предмет, методологічні засади та методи дослідження, розкрито наукову новизну, теоретичне й практичне значення отриманих результатів, наведено відомості про їх апробацію та впровадження. Складові наукового апарату є взаємоузгодженими та відображають цілісність авторської концепції.

Перший розділ «Теоретико-методологічні основи дослідження проблеми формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання» має фундаментальний характер і створює належне теоретичне підґрунтя дослідження. Дисертанткою ґрунтовно проаналізовано стан наукової розробленості проблеми у філософській, педагогічній, психологічній, культурологічній та мистецтвознавчій літературі, що дозволило окреслити теоретичні засади подальшого дослідження; уточнено термінологічно-понятійний апарат, розкрито сутність художньої комунікації та її місце у професійній діяльності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Важливим науковим результатом є авторське визначення поняття «готовність майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками», яке розглядається як інтегративне динамічне особистісно-професійне утворення. Обґрунтовано структуру цієї готовності, що охоплює мотиваційний, інформаційний, творчо-діяльнісний і рефлексивно-аналітичний компоненти, та розкрито зміст кожного з них.

Окрему увагу приділено методологічному забезпеченню дослідження. Авторкою обґрунтовано комплекс взаємопов'язаних наукових підходів (культурологічного, особистісно зорієнтованого, системного, компетентнісного, герменевтичного, синергетичного та середовищного), визначено їх роль у формуванні готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої комунікації з підлітками. При цьому культурологічний підхід аргументовано визначено як провідний методологічний орієнтир дослідження. Важливо, що теоретичний аналіз не має компілятивного характеру, а завершується власними узагальненнями, які стали концептуальною основою наступних розділів дисертації.

У *другому розділі «Методичні основи формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання»* Чжоу Геян розроблено та науково обґрунтовано методичні засади формування готовності майбутнього вчителя

музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання. Наукову цінність становить обґрунтування дисертанткою спеціальних педагогічних принципів (діалогічності, емпатійності, активізації творчої діяльності та рефлексивності), які конкретизують загальнометодологічні підходи дослідження відповідно до специфіки професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Важливим результатом другого розділу є визначення та змістове наповнення комплексу педагогічних умов, необхідних для ефективного формування досліджуваної готовності. Авторкою обґрунтовано їх взаємозв'язок і взаємодоповнюваність, а також розкрито механізми реалізації кожної з них через відповідні форми, методи, прийоми й сучасні художньо-педагогічні технології.

Безперечною перевагою розділу є розроблення Чжоу Геян організаційно-методичної моделі, яка вирізняється логічністю, структурною цілісністю та відображає взаємозв'язок усіх складових авторської методики, забезпечуючи її концептуальну завершеність і готовність до експериментальної перевірки.

У *третьому розділі «Організація та проведення дослідно-експериментальної роботи з формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання»* представлено результати експериментальної перевірки ефективності розробленої авторської методики. Вагомим науковим результатом є створення критеріально-діагностичного апарату дослідження, що охоплює мотиваційно-смісловий, інформаційно-пізнавальний, операційно-комунікативний та результативно-аналітичний критерії з відповідними показниками. Позитивної оцінки заслуговує розроблення рівневої характеристики готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої комунікації з підлітками. Авторкою змістовно охарактеризовано високий (еталонний), середній (достатній) та низький (адаптаційний) рівні сформованості досліджуваного феномену, що забезпечує можливість об'єктивного аналізу динаміки професійного становлення студентів у процесі експериментальної роботи.

Експериментальна частина логічно продовжує теоретичні й методичні положення попередніх розділів, а аналіз отриманих результатів підтверджує ефективність авторської методики та практичну доцільність її впровадження у систему професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

Загальні *висновки* органічно завершують дисертаційне дослідження. Вони послідовно відображають результати розв'язання поставлених завдань, узагальнюють основні положення роботи та підтверджують досягнення визначеної мети. Висновки є логічним підсумком проведеного дослідження, характеризуються належним рівнем аргументованості й повною мірою узгоджуються зі змістом дисертації.

5. Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Аналіз наукових публікацій Чжоу Геян дає підстави стверджувати, що основні результати дисертаційного дослідження достатньо повно, системно та послідовно відображені в оприлюднених наукових працях автора. За темою дисертації опубліковано 12 наукових праць (із них 8 – одноосібних), зокрема 6 статей у наукових фахових виданнях України категорії «Б», 1 стаття у виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Web of Science, а також 5 публікацій, у яких висвітлено результати апробації дослідження на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях.

Зміст опублікованих праць свідчить про цілісність і послідовність авторського наукового пошуку. У публікаціях висвітлено всі основні етапи проведеного дослідження: теоретико-методологічне обґрунтування проблеми, уточнення понятійно-категоріального апарату, визначення структури готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками, розроблення критеріїв, показників і рівнів її сформованості, обґрунтування педагогічних умов, організаційно-методичної моделі та методики формування досліджуваної готовності, а також аналіз результатів педагогічного експерименту.

Позитивної оцінки заслуговує те, що опубліковані роботи не дублюють зміст дисертації, а відображають окремі етапи її виконання та результати

наукового пошуку, демонструючи поступове формування авторської концепції. Такий підхід свідчить про системність дослідницької діяльності здобувачки, належний рівень апробації отриманих результатів і їх своєчасне введення до наукового обігу.

Важливим показником наукового рівня дослідження є те, що результати пройшли апробацію в процесі обговорення на міжнародних і всеукраїнських наукових та науково-практичних конференціях. Це сприяло їх фаховій оцінці науковою спільнотою, уточненню окремих положень дослідження та підтвердило актуальність і практичну значущість порушеної проблематики.

Аналіз опублікованих праць дає підстави констатувати, що вони у повному обсязі відображають основні положення дисертації, її наукову новизну, теоретичні узагальнення, методичні розробки та результати експериментальної перевірки.

Кількість, характер і рівень оприлюднення результатів дослідження відповідають чинним вимогам, установленим до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

6. Значущість результатів дослідження для науки і практики та можливі шляхи їх використання

Результати дисертаційного дослідження Чжоу Геян мають вагоме значення для подальшого розвитку теорії й методики мистецької освіти та вдосконалення професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва. Запропоновані авторкою наукові положення, методичні рішення та результати експериментальної перевірки становлять цілісний комплекс, що має теоретичну й практичну цінність.

Наукова значущість дисертації полягає у поглибленні сучасних наукових уявлень про зміст і структуру готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками, а також у розширенні теоретичних засад професійної інструментальної, зокрема фортепіанної підготовки майбутніх учителів. Запропонований підхід сприяє переосмисленню ролі фортепіанного

навчання як важливого чинника професійного становлення майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Безперечною перевагою дослідження є його міждисциплінарний характер. Інтеграція положень педагогіки, психології, мистецтвознавства, теорії комунікації та методики музичного навчання забезпечила комплексне бачення досліджуваної проблеми й створила належне методологічне підґрунтя для подальших наукових розвідок.

Практична значущість роботи визначається розробленням та експериментальною перевіркою організаційно-методичної моделі, педагогічних умов і методики формування готовності майбутніх учителів музичного мистецтва до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання. Запропонована авторкою методика має завершений характер і може бути безпосередньо використаною в освітньому процесі закладів вищої освіти. Це сприятиме переорієнтації професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва з переважно виконавської моделі на художньо-комунікативну, що повною мірою відповідає сучасним тенденціям розвитку мистецької освіти та компетентнісній парадигмі підготовки педагогічних кадрів.

Практичну цінність становить також розроблений діагностичний інструментарій, який включає критерії, показники та рівні сформованості досліджуваної готовності. Його використання є доцільним під час моніторингу якості професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва, організації педагогічної практики та оцінювання результатів навчання здобувачів освіти.

Отримані результати можуть бути використані під час викладання фахових, методичних і психолого-педагогічних дисциплін, у системі післядипломної педагогічної освіти та підвищення кваліфікації педагогічних працівників, а також у процесі розроблення освітніх програм і навчально-методичного забезпечення.

Водночас результати дослідження відкривають перспективи для подальших наукових пошуків, пов'язаних із вивченням художньої комунікації в різних видах музично-виконавської підготовки, художньо-педагогічної взаємодії в цифровому освітньому середовищі та розвитку міжкультурної мистецької комунікації.

Таким чином, результати дисертаційного дослідження мають належне теоретичне й практичне значення, характеризуються можливістю широкого впровадження в систему мистецько-педагогічної освіти та становлять вагомий внесок у розвиток теорії й методики професійної підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва.

7. Оцінка змісту й оформлення дисертації

Аналіз змісту дисертації дає підстави констатувати, що робота є цілісним, логічно завершеним і належним чином організованим науковим дослідженням. Авторці вдалося забезпечити внутрішню узгодженість усіх структурних компонентів, підпорядкувавши їх реалізації єдиної наукової концепції. Простежується чіткий взаємозв'язок між постановкою проблеми, теоретичним обґрунтуванням, методичним проєктуванням, організацією експериментальної роботи та сформульованими висновками.

Однією із сильних сторін дисертації є збалансованість теоретичного, методичного та експериментального складників. Теоретичний аналіз слугує методологічною основою для визначення педагогічних принципів, умов, методів і побудови організаційно-методичної моделі, а експериментальна частина органічно продовжує теоретичні положення, забезпечуючи їх емпіричну перевірку та підтверджуючи результативність запропонованої методики.

Позитивної оцінки заслуговує якість наукового апарату дисертації. Мета, завдання, об'єкт, предмет, методологічні засади й методи дослідження сформульовані коректно, взаємопов'язані між собою та відповідають логіці наукового пошуку. Понятійно-категоріальний апарат є достатньо опрацьованим

і послідовним, а авторське узагальнення ключових понять забезпечує концептуальну цілісність дослідження.

Важливим показником якості роботи є відповідність її змісту заявленим положенням наукової новизни та практичного значення. Усі задекларовані положення послідовно розкрито в тексті дисертації, теоретично обґрунтовано й підтверджено результатами педагогічного експерименту. Практична складова реалізована через організаційно-методичну модель, педагогічні умови, методику, діагностичний інструментарій і навчально-методичні рекомендації.

Окремо слід відзначити значний рівень культури наукового викладу. Матеріал подано послідовно, аргументовано, із коректним використанням наукової термінології. Таблиці, рисунки та додатки є інформативними, доречними й сприяють кращому сприйняттю результатів дослідження.

Робота характеризується належною структурованістю, коректним оформленням посилань, списку використаних джерел, таблиць, рисунків і додатків. У цілому зміст і оформлення дисертації відповідають вимогам, що ставляться до наукових праць на здобуття ступеня доктора філософії.

8. Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Чжоу Геян, її актуальність, новизну та практичне значення, вважаємо за доцільне висловити окремі зауваження і побажання, які мають дискусійний характер та не впливають на загальну позитивну оцінку проведеного дослідження.

1. Понятійно-категоріальний апарат дослідження розроблено на належному науковому рівні. Водночас дискусійним видається питання співвідношення понять «художня комунікація», «художньо-педагогічне спілкування», «мистецька комунікація» та «педагогічна комунікація». Незважаючи на наведене дисертанткою обґрунтування, більш чітко визначення їхніх спільних і відмінних ознак сприяло б ще більш чіткішому визначенню авторської позиції щодо місця досліджуваного феномену у сучасному науковому дискурсі.

2. Безперечно позитивним є обґрунтування в роботі можливостей фортепіанного навчання як засобу формування готовності студентів до

художньої комунікації. Водночас дискусійним залишається питання перенесення сформованих умінь із виконавської підготовки у реальну педагогічну діяльність вчителя музичного мистецтва. На нашу думку, доцільно було б ширше розкрити особливості такої професійної трансформації під час педагогічної практики студентів або навести відповідні методичні приклади.

3. У дисертації обґрунтовано структуру готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками. Водночас було б доцільно детальніше розкрити взаємозв'язок її структурних компонентів у процесі професійного становлення студента та визначити, який із них виконує системоутворювальну функцію в умовах фортепіанного навчання.

4. Однією з педагогічних умов формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання в роботі виділено «активізацію творчо-пошукової діяльності у процесі вивчення музичних творів». На нашу думку, потребує пояснення, яким чином творчо-пошукова діяльність студентів трансформується у здатність майбутнього вчителя здійснювати ефективну художню комунікацію з учнями підліткового віку.

5. У дисертації авторкою запропоновано ефективну методику формування готовності до художньої комунікації. Водночас доцільно було б окремо визначити, які її компоненти мають універсальний характер, а які потребують адаптації відповідно до специфіки системи мистецької освіти України та, зокрема Китаю. Це значно посилює практичну цінність дослідження в міжнародному контексті.

Висловлені зауваження та побажання мають рекомендаційний і дискусійний характер, не впливають на достовірність отриманих в роботі результатів і не знижують її наукової та практичної цінності. Загалом дисертація справляє цілісне позитивне враження, характеризується високим рівнем наукової культури, логічністю викладу матеріалу та належним ступенем обґрунтованості основних положень і висновків.

9. Загальний висновок

Дисертація Чжоу Геян «Формування готовності майбутнього вчителя музики до художньої комунікації з підлітками в процесі фортепіанного навчання» є завершеним, самостійним науковим дослідженням, у якому вирішено актуальне науково-педагогічне завдання. За актуальністю обраної теми, ступенем наукової новизни, рівнем теоретичного узагальнення, обґрунтованістю й достовірністю отриманих результатів, практичною значущістю, повнотою їх апробації та публікації, а також за змістом і оформленням дисертаційна робота відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44, а її авторка Чжоу Геян заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук, професор,
професор кафедри мистецьких дисциплін
Національного університету
«Чернігівський колегіум»
імені Т.Г. Шевченка

Тетяна ДОРОШЕНКО

